

למה הם לא מתחתנים?

הנטייה ההולכת ומתרחבת לדחות את גיל הנישואין מטרידה את מחנכי המגזר הדתי. לפי נתוני 2003 60% מבני 24-29 ו- 30% מבני 30-35 אינם נשואים, ומאז אף גדלו המספרים. מספר מוסדות כבר החלו לקיים סדנאות על הנושא

כתבה: [לבנה מושון](#)

צילמה: מירי צחי

נשואות ומאושרות או רווקות ותוהות. בסדנה, שאושרה להפעלה בחוזר מנכ"ל משרד החינוך, מחלקת המנחה את הבנות לקבוצות וכל קבוצה דנה בדמותה של רווקה אחרת. במהלך הדיון חושפות הבנות את דאגותיהן לגבי עתידן.

פזיירשטיין, בעלת תואר שני בייעוץ חינוכי ומרצה במכללת אורות ישראל, שימשה בעבר מורה ומנהלת באולפני עולים ולפני חמש שנים הצטרפה למערך השידוכים ההתנדבותי של ארגון "ישפה": "התקשרתי לצעירה בת 20 והצעתי לה לפגוש בחור. התשובה שלה הייתה: 'השנה אני לא יכולה, אני לומדת עד עשר בלילה'. שנה לאחר מכן התקשרתי שוב, והיא השיבה: 'אני לא יכולה, אני צריכה ללמוד תורה במדרשה'. מבחינה יהודית ומבחינה אישית זה נראה לי מוזר, הרי בגיל 28, כשהיא תרצה להקים משפחה, מבנה האישיות שלה לא יאפשר להתחבר עם אנשים זרים".

פזיירשטיין מבקשת לעורר בקרב מי שמגיעות לפרקן מודעות באשר לעיתוי הנכון של קיום המימרה ל"תורה, לחופה ולמעשים טובים". לדבריה, "אם דודה מציע לך מישהו, אל תגידי לה: 'עכשיו לא!' אל תעצרי תהליך טבעי בגלל

"נולדתי במשפחה דתית לאומית, למדתי והמשכתי במסלול שירות לאומי. החלטתי ללמוד במדרשה כי חשתי חלל בנושא ארון הספרים היהודי וחשבתי שאני לא נופלת בהבנת דף גמרא מכל בחור בן גילי. כשרצו להכיר לי את הבן של מזכיר היישוב, לא הרגשתי מעוצבת מבחינה רוחנית, וגם חשבתי שאני לא רוצה לצאת עם כל אחד. חברות ודודות הציעו לי מדי פעם בחורים, אך לא מצאתי את בעלי. היום אני רווקה בת 30 ומודאגת מהחמצת האמהות שלי..." – זהו קטע ממונולוג של מיכל, אחת מארבע דמויות בדויות של רווקות הנדונות בסדנא של מאירה פזיירשטיין "חינוך למשפחה" המופעלת בקרב תלמידות "ב באולפנות ובנות שירות לאומי. פזיירשטיין מנסה לברר עם הבנות, אם הבחירות שעשו מיכל וחברותיה בקשר לשירות לאומי, מדרשה, לימודים וחתונה, הן הבחירות הנכונות בהשוואה לבחירות שעשתה רחלי, דמות חמישית, שנישאה בגיל צעיר. רחלי למדה במכללה, פגשה בחור, התלבטה בקשר אליו אך לבסוף נישאה לו בגיל 21. היום, בגיל 30, היא אם לילדים, בעלת מקצוע ועובדת.

אי לקיחת החלטה בזמן, טוענת פזיירשטיין, היא מכשול בדרכן של צעירות להיות

צורך הנשמה שלך בלימודים, או בנתינה למולדת".

החובה להקים בית

הרב יהושע שפירא מרבה להרצות על החובה להקים בית ישראל: "ראשיתה של הבעיה היא התרבות המערבית הסובבת את החברה הדתית ומעמידה סולם ערכים שמערכת החינוך נאבקה בו בצורה מוגבלת," מסביר הרב שפירא, "בניית בית היא דבר טבעי, וכשזה אינו קורה, דומה הדבר לאנורקסיה. אדם בן עשרים, שאין לו כמיהה טבעית לבנות בית ולהוליד ילדים הוא במצב אנורקטי." הרב מאמין שהסברה שתציג את ערך הבית וחיי המשפחה כערך העולה על קריירה ולימודים תאפשר לפתור את הבעיה. הוא פוסל את הפיכת הנושא לתוכנית לימודים במערכת החינוך הפורמלית: "אם הנושא יהפך למקצוע עם ציון, הוא יימאס. נושא שכזה אינו יכול להילמד על ידי מורים. יש לטפל בו בחינוך הבלתי פורמלי, להפגיש בנות עם אמותיהן ובנים עם אבותיהם. לערוך ימי עיון באולפנות וישיבות. יש לגרום למהפך תרבותי, שיחזיר את המשפחה לסולם הערכים."

אל הרב שפירא מגיעים זוגות מתלבטים: "אני שומע מה שהם אומרים ועוזר להם, אולם איני מכריע," הוא מציין. הוא מספר על מקרה שאירע לו לפני ימים אחדים. בחור כבן 25, עתיר כשרונות, פגש בחורה בעלת מידות טובות, אך תמימה למדי וחסרת תחומי עניין רוחניים. הבחור התלבט אם להמשיך ולהיפגש איתה. "עזרתי לו להבין שהוא עוסק בדוגמות ולא בצד האנושי. כיוונתי אותו להבין את התקשורת שהתפתחה ביניהם ולשאול אם הוא חש טוב במחיצתה, ופחות לעסוק בכישוריה מול כישוריו.

הוא הגיע למסקנה שכדאי לו להמשיך את הקשר בגלל אישיותה החיובית".

מצא אישה מצא טוב

"כל אדם שאין לו אישה שרוי בלא שמחה, בלא ברכה, בלא טובה" אומר הרב יוסף אלנקווה מיד בנימין, ששימש רב אזורי ספרדי במועצת חוף עזה. "כל יהודי צריך לשאת תפילה להקמת בתים בישראל." הרב אלנקווה גורס, כי מליון פנויים ופנויות בארץ מלמדים על קיומה של בעיה לאומית שיש להחדירה לציבור. בכל שנה מפסיד עם ישראל אלפי בתים בגלל אי מימוש הזכות להקים בית. לפני חודשים אחדים כינס הרב בכותל המערבי רווקים ורווקות לעצרת תפילה למען חיתון זוגות. לדבריו, רק הסברה טובה תביא לצמצום התופעה. "כשבני הזוג הם צעירים, רף הדרישות שלהם הגיוני וסביר. הם מחפשים ערכיות ויופי ומתחננים. ככל שהם נעשים משכילים ודעתניים, הדרישות נעשות מופרזות, ופחד רווקות אוחז בפנויים המתבגרים". לשיטתו, רוב המתגרשים הם אלה שחיו יחד לפני נישואיהם, ומכאן שלא מקובל עליו כשאומרים לצעיר: "איך התחתנת עם מי שלא הכרת מספיק קודם". הוא מספר על בחורה שפנתה אליו באינטרנט. היא שמה לה למטרה להינשא לבחור משיבת הסדר וכל מי שנפגשה עמו עד היום לא נשא חן בעיניה. לאחרונה פגשה בחור ירא שמים, מסודר, שמצא חן בעיניה מאוד אבל אינו תלמיד ישיבת הסדר. בויתור על דרישתה ראתה פגיעה בעצמה, ושאלה מה לעשות. "להתחתן איתו, חד משמעית, השבתי לה. להתנות תנאי להתחתן רק עם תלמיד ישיבת הסדר הוא אחת מההחלטות היותר משונות שאפשר להעלות על הדעת".

הרב אלנקווה מספר כי הכיר לבחורה מסורתית מהנדס עיר בן 32, שלאחר הפגישה ציין באוזניו, כי מימיו לא פגש בחורה שהתאימה לו כל כך. עבר שבוע והבחור לא יצר קשר עם הבחורה. בבירור עמו סיפר, כי בגיל 18 הכירו לו בחורה ומאז הם נפגשים ונפרדים ללא הרף והיא זו שמפריעה לנישואיו. "התקשרתי לבחורה, הזמנתי אותה לפגישה משותפת בבית קפה. כשהבחור ניגש להזמין קפה, שאלתי אותה אם היא רוצה אותנו, והיא השיבה 'כן'. ביקשתי מבעל בית הקפה לוח שנה, ושאלתי אותה מתי נוח לה להתחתן. היא נקבה מועד. כשחזר הבחור, שאלתי אותו אם המועד מתאים לו. הוא היה בהלם. באותו יום הוא הלך להתפלל על קברי צדיקים. תוך שלושה חודשים הם התחתנו. אחרי החתונה אמר לי הבחור: 'כמהנדס עיר בניתי הרבה בתים גדולים, ורק בית פשוט משלי התקשיתי לבנות'. כעבור שנה הוזמנתי גם לברית מילה".

על השאלה איך ניתן לפתור את הבעיה משיב הרב: לעורר עניין, להעלות דברים למודעות אצל ראשי ישיבות, לשאת תפילות ותחנונים, להכין תוכנית לימודים מסודרת להקמת בית בישראל שתילמד באולפנות ובישיבות, ללמד להיות הורים ולעודד חתונות בגיל צעיר. וגם: "אני אוסר על בחורה מבוגרת ובחור מבוגר לומר 'לא' לבן זוגם לפני שיתייצבו לפני רב וישאלו".

למלכה אין בית

אם בעבר חיפשו הבחורים בחורה "דתייה, ישרה, הגונה ומבית טוב", היום אין בפנימיות הזו כדי להרשים. בחורים רוצים "להידלק" מיופי וחיצוניות. למתקשים לבחור ולהחליט מוצעת חוברת הדרכה "למלכה אין בית למלך אין כתר",

שכתבה מיכל פלהיימר ממעלה אדומים. בחוברת מגלה פלהיימר לקוראיה שאין שיקוי קסמים לבחירת בן זוג. להיפך, מדובר בתהליך מורכב. בפרק א' היא מציעה איך לנהוג בהצעת היכרות עוד לפני הפגישה, מה רצוי לברר ואיך; בפרק ב' היא מציעה איך לנהל את הציפיות מהפגישה, איזה תוכן להעניק לפגישה וכיצד לשתף הורים וחברים. בפרק ג' היא ממליצה לבקש הצלחה בתפילות ותחנונים, דרכים לומר "לא", מה לא לעשות בקשר, וכן נותנת "טיפים" מעשיים בקשר לאהבה. דוגמה מתוך הטקסט: "לך, הבחורה, אל תתעסקי כל הזמן ב'מה הבחור היה צריך לעשות – ולא עשה'; היה צריך לשאול אם קר לי – ולא שאל; היה צריך לקחת אותי למסעדה – ולא לקח; היה צריך להגיע לפני חמש דקות – ולא הגיע... חבל על האנרגיה המבוזבזת. אם משהו מציק לך, עליך לומר זאת; קשה לי ללכת הרבה – בוא נשב, לא נעים לי לשבת בתחנה מאוחר בלילה, לא מספיק לי להיפגש פעם בשבוע ולחכות חמישה ימים לטלפון..."

"התחלתי לכתוב את העצות הללו בגלל חברות וקרובות משפחה שהתעכבו", מסבירה פלהיימר, שנישאה בגיל צעיר וכיום היא אם לילדים. "כתבתי מתוך אינטואיציה ומסיפורים ששמעתי". פלהיימר נעזרה ברב הסופר חיים סבתו, שמשמש ר"מ בישיבת מעלה אדומים, מקום בו עובד בעלה. סבתו מעביר לתלמידיו מדי שנה סדרה בת עשרה שיעורים, המהווים הכנה לפגישות וכוללים עצות לחיי נישואין. היא נעזרה בסיכומי שיעוריו וקיבלה את ברכתו. החוברת, שיצאה לאור בהוצאה עצמית, מסתובבת ברחבי הארץ ורווקים ורווקות מתקשרים לרכוש אותה תמורת עשרה שקלים. "אני יודעת שעצותיי עזרו", אומרת פלהיימר.

הצורך עצום

מי שעוסק באופן פרקטי בפתרון בעייתם של רווקים ורווקות במגזר הדתי הוא ארגון "ישפה", מיסודו של חיים פאלק, יושב ראש הדור הצעיר במפד"ל ויושב ראש הארגון. לדברי נעמה וינוגרד, מנהלת הארגון, מדובר בגוף הגדול ביותר בארץ המחזיק במאגר של 2100 רווקים. עד כה נישאו באמצעותו 900 רווקים. בודדים התייאשו ופרשו. "הבעיה גדולה ורחבת היקף, הצורך עצום. אנחנו פשוט עוזרים לאנשים להשתדך. מדובר בשידוכים, ולא בהרצאות ובפעילויות חברתיות." כל מועמד מתייצב לשיחת היכרות עם שדכנית מטעם "ישפה" באזור מגוריו, ממלא טופס נתונים ומשלם 180₪ בלבד. הארגון מעסיק בהתנדבות עשרות שדכניות הפזורות ברחבי הארץ – רמת הגולן, חיפה, מעלות, פתח תקוה, רמת גן, גבעת שמואל, תל-אביב, רעננה, רחובות, ירושלים, דימונה, ירוחם, ועוד. מאגר המועמדים הארצי מופיע באתר באינטרנט סגור, שרק לשדכניות קיימת גישה אליו.

בנוסף, עורך הארגון סדנאות תקשורת בינאישית לקראת זוגיות למועמדים שמרבים לפגוש בבני זוג במשך שנים ולא הצליחו להגיע למימוש נישואים. "לרווק שכבר שבע שנים מכירים לו בחורות, אני מציעה שיבין מה 'תוקע' אותו בבחירת בת זוג", מסבירה וינוגרד.

הסדנאות כוללות 12-14 מפגשים (שעלותן נעה בין 600 ל-1000₪, ללא מטרת רווח) ומונחות על ידי פסיכותרפיסטית. למשל, בעקבות סדנא התקיימה לפני ארבע שנים התעורר גל אירוסין בין משתתפיה. "היה לנו מקרה של בחור בעל מקצוע, נאה, שהגיע למסקנה בעקבות סדנא שהוא זקוק לעזרת פסיכולוג. הפסיכולוג התקשר לשמוע מה עבר הבחור בסדנא, דבר שקיצר את

הטיפול. אחרי חודשיים הוא הכיר בחורה והתחתן. היום הוא מתנדב בארגון שלנו." "ישפה" מעסיק יועצת זוגית, שנקראת "מלווה שידוכים". אליה פונים מי נפגשים עם בני זוג רבים ואינם מתקדמים לקראת קשר יציב. היועצת מבררת עם הפנוי או הפנויה סיבות ל"תקיעות", ומעוררת מודעות להן.

עדי בלונדהיים היא פסיכותרפיסטית מכפר סבא שמנחה סדנאות לפנויים ולפנויות מטעם "ישפה", שמטרתן לעבוד על תהליכים שקשורים להיכרות אישית. היא מקשיבה להיסטוריה של כל משתתף ומזהה אצל כל אחד קושי שונה: התחלת קשר, השתעממות מהירה מקשר, משיכת קשר חודשים בלי יכולת להגיע להחלטה, ועוד. לאחר איתור הקושי היא מביאה את המשתתף לברר כיצד קשור הקושי לדפוס התנהגות במשפחה, לאירוע משפחתי, לריצוי הורים, מעלה דברים למודעות ומלמדת טכניקה שעוזרת לעבור משלב הבנה למעשיות. כל משתתף חייב ליישם תובנה אליה הגיע בסדנא. למשל, בחורה שהגיעה למסקנה שאינה נשית, באה למפגש בחצאית ובנעלי עקבים חדשות ומפתיעות; מישהי שהבינה שהיא עסוקה יתר על המידה בעצמה, בחרה לטפח תשומת לב כלפי מישהו מבני משפחתה; בחור שסיפר כי במפגשי היכרות הוא נוהג באנוכיות - הסיע טרמפיסט והביא אותו עד מחוז חפצו. לדברי בלונדהיים, מדובר במודעות ובשינוי התנהגות שישפיעו גם על תהליך בחירת בן זוג.

חגית (שם בדוי) היא בחורה דתית בת 28, ששירתה שנה בשירות לאומי, למדה שנת מדרשה ולאחר מכן חינוך במכללה. מגיל 21 היא נפגשת עם בחורים, בעזרת שדכנים, רבנים, חברות ובעלים של חברות, ועד כה בנתה לעצמה רשימת דרישות "לא מוגזמות", לדבריה.

לאחרונה נפרדה מקשר ממושך עם בחור. "הרגשתי שאני חייבת לעצמי תשובות מה קרה בקשר ומה אני צריכה לעשות כדי שלא יקרה שוב דבר כזה," היא מסבירה את הצטרפותה לסדנא של בלונדהיים. "רציתי להתקדם, לצאת מהמצב, לקבל כוחות ועידוד, לתת לעצמי תקווה." הסדנא האירה את עיניה, ובעזרתה למדה פרמטרים לפיהם בוחרים בני אדם את בני זוגם, ואף קיבלה עצות קטנות איך לא ל"הבריח" בני זוג. "היום, אחרי הסדנא, התחלתי לגשת לעניין אחרת".

רחל וילר, יועצת ניהולית בתחום יחסי אנוש זה עשרים שנה, בעלת תשובה, שרתמה את עצמה בעשר השנים האחרונות לייצר סדנאות למען שמירת הזוגיות והגדלת זיווגים, כבר הובילה עשרות חתונות, ודלת הפריז'יז'דר שלה, לדבריה, מלאה בהזמנות. "אני שואלת את הרווקים: 'למה צריך סדנא? פעם לא היתה סדנא. אז מה? לא התחתנו?' אלא שבשנים האחרונות נעשה העולם בלתי ידידותי לזוגיות, גם בעולם הדתי. קיימת דחיית גיל נישואין, יש יותר בחירה, יש יותר חופש למימוש אישי ויש יותר חרדות להישאר לבד. דור שלם של בני שלושים ומעלה במיגזר הדתי לאומי תקועים".

וילר מנחה באמצעות ארגון "[שורשים](#)" סדנת זוגיות המבוססת על עקרונות היהדות, ובעיקר רוח החסידות, ועוסקת בטיפוח ובשינוי מודעות בתקשורת הבינאישית. בסדנאותיה משתתפים רווקים חילוניים, וכ-30% שומרי מסורת. במקביל היא מקיימת סדנא לנשואות טריות, במטרה להכשיר אותן לבנות נכון את נישואיהן מבלי להזדקק בעתיד ליועץ. כמו כן היא מקיימת סדנא לרווקות דתיות, בנות 45 ומעלה. "בכל הסדנאות פועלים אותם עקרונות" היא מסבירה. "אני מיישמת תהליך של התבוננות

והשתנות כלפי זוגיות, בן זוג ואהבה. בסוף התהליך המשתתף צריך להגיע לשינוי התנהגות והתנהלות".

וילר מספרת, על בחורה שביקשה ממנה לשוחח עם מועמד שהוצע לה. הבחור היה בסוף שנות ה-30 לחייו. בשיחה התברר שמגיל 19 הוא משודך, שכל השנים היה בדרך גדול, ושעד כה הכיר 1700 בחורות. עם העמקת השיחה התגלה, כי בגיל 22 התאהב בבחורה ומאז הוא פוסל את כולן. "אמרתי לו שהוא זקוק לעזרה," מציינת וילר ומוסיפה, "סיפרתי את הסיפור בסדנא, ומשתתפת הרימה אצבע ואמרה: אני כבר נפגשתי עם 275 בחורים. לשאלתי: איך את יודעת? השיבה: 'אני מנהלת רישום מדוייק'. מדובר בבנות איכותיות, שיש להן קושי לשנות פאזה ולהתבונן אחרת. הסדנא משנה להן תפיסה, והחתונות מגיעות אחר כך. אני משמשת שליח קטן ברגע המתאים".

התרוונות פנימית

יהודה שוורץ, מנהל לשעבר של בתי ספר, יזם במסגרת מכון "נתיבות" לייעוץ משפחתי וזוגי בירושלים, קורס סמסטריאלי "יסודות בבניין הבית היהודי", הנלמד במכונים ובמכללות להכשרת מורים (גברים) דתיים. בקורס מרצים גם אברהם כץ ומשה ברלינר, עובדים סוציאליים ויועצים משפחתיים. "כשישבנו וחשבנו על בעיית הרווקות המאוחרת, רצינו להביא לצמצום התופעה," מסביר שוורץ את היוזמה שאושרה על ידי הגף להכשרת מורים במשרד החינוך. מטרת הקורס כפולה: לעודד נישואים בקרב המורים הרווקים ולתת בידם כלי להכשרת תלמידיהם להקים בית בישראל. קורס ראשון נפתח לפני חודשים ספורים בישיבות ההסדר בפתח תקוה

"נתיבות" בנתה גם סדנא מקוצרת לבנות שירות לאומי, שמתבססת על טקסטים מקראיים ותיאוריות פסיכולוגיות, ועוסקת בנושאי מיגדר, אהבה, רגשות ותקשורת. כץ: "אנחנו מאמינים שכדי לא להגיע לרווקות מאוחרת של גיל 27-28 צריך לתת לצעירים כלים ומיומנויות לגעת בעצמם ובאחרים. אנחנו מביאים איתנו ניסיון קליני, שעשוי להצליח בנוסף על פעילותם של רבנים, לא במקומה".

אירגון "ישפה", 644-8422 - 02

ובחיספין, ובקיץ יפתח קורס נוסף בישיבת ההסדר בשדרות.

הקורס עוסק בהתבוננות פנימית של האדם בעצמו, מלמד אותו לזהות כוחות וחולשות ושליטה בהם, ומציע מודל לבחירת נכונה של בת זוג שמערב צד רגשי וצד שכלי. עוד עוסק הקורס באפיונו של האדם הבשל לנישואין; רגשות המשפיעים על הבחירה; מידות ותכונות אופי; הנישואין כערך מוסף לצמיחה אישית; תהליכים רגשיים ושכליים בבחירה; תקשורת בין-אישית; אהבת עצמך כבסיס לאהבת האחר. הקורס משלב הפעלות חווייתיות, הנשענות על טקסטים מקראיים. את ההפעלות מנחה אברהם כץ.

לדבריו, מדובר במבנה חדשני של קורס מטעם משרד החינוך. התרגול החווייתי נועד כדי שהמורים ישפיעו על תלמידיהם מצד אחד, ומה שילמדו יקחו גם אל תוך נישואיהם.